

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1919 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande angående vissa till utskottet hänvisade motioner rörande pensioner och understöd.

Beträffande dessa jämte vissa andra motioner, över vilka utskottet avgiver särskilt utlåtande, har utskottet funnit sig böra införskaffa särskild utredning. Utskottet har nämligen ansett det vara av vikt att erhålla upplysningar dels om de faktiska förhållanden, vilka i varje särskilt fall kunde inverka på den föreliggande frågans bedömande, dels och huruvida beviljandet av pensionen eller understödet skulle stå i överensstämmelse med eller innebära ett frångående av de principer, som hittills legat till grund för pensioners och understöds beviljande. Utskottet har därför anhållit om utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till statskontoret att efter inhämtande, där så erfordrades, av uppgifter från andra ämbetsverk och inrättningar till utskottet inkomma med upplysningar i oförmälda avseenden.

I anledning härav har utskottet emottagit ett av statskontoret den 29 sistlidna mars avgivet, av åtskilliga bilagor åtföljt utlåtande.

Beträffande de grunder, som följts vid beviljande av pensioner och understöd, anför statskontoret till en början, att vissa mera allmän-giltiga upplysningar lämnats i statskontorets utlåtande den 5 april 1919, vilket finnes tryckt såsom bilaga till bankoutskottets utlåtande nr 35 för samma år, och då statskontoret icke funnit anledning att göra ändring i eller tillägg till vad statskontoret då i berörda hänseende anført, har statskontoret i oförmälda avseende hänvisat till innehållet i nämnda utlåtande.

För innehållet i övrigt av statskontorets yttrande kommer att vid de särskilda motionerna lämnas redogörelse.

I. Ang. justitiedepartementet.

Ångående
årligt under-
stöd åt
fanjunkaren
Johan Peter
Forells änka.

1:o) I en inom andra kammaren av herr *Leander* väckt motion, nr 172, har hemställts, »att riksdagen ville bevilja fanjunkaren Johan Peter Forells änka *Hedvig Matilda Forell*, född *Hedström*, ett årligt understöd av 500 kronor, att utgå från och med ingången av år 1919 och under hennes återstående livstid.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Fanjunkaren Johan Peter Forell, född den 15 september 1817, hade vid sin död den 5 augusti 1871 utan avbrott varit anställd i fångvårdens tjänst sedan den 1 januari 1847, först såsom sergeant vid 1:sta kronoarbeitskompaniet och därpå såsom fanjunkare vid disciplinkompaniets sjukvårdsavdelning. Möjligen hade han förut haft tillfälliga förordnanden inom fångvården, fastän anteckningar därom saknas. Ej heller har det lyckats att införskaffa intyg om tiden för Forells tjänstgöring vid Närikes regemente, oaktat man vet, att han där hade anställning såsom sergeant före sitt inträde i fångvårdens tjänst.

Vid sin död efterlämnade Forell bland andra anhöriga sin ännu kvarlevande änka *Hedvig Matilda Forell*, född *Hedström* den 5 december 1831. Såsom ålderdomssvag och medellös har hon länge åtnjutit visst understöd från Karlskrona stads fattigvård. Underligt nog har man icke förrän nu kommit att tänka på, att staten bör anses ha åtskilliga förpliktelser med hänsyn till änkan Forells försörjning, då mannen en längre tid och allt intill sin död ägnade sina krafter åt statstjänst. Skall staten i någon mån kunna fullgöra dessa förpliktelser, är det nödvändigt, att början göres genast och att beloppet icke sättes alltför lågt.»

Fångvårds-
styrelsen.

På anmodan av statskontoret har fångvårdsstyrelsen avgivit utlåtande i ärendet och däri anført följande:

»I anledning av motionen om årligt understöd åt fanjunkaren Johan Peter Forells änka *Hedvig Matilda Forell*, född *Hedström*, får styrelsen allenast meddela, att bemälte Forell, så vitt ännu tillgängliga handlingar utvisa, varit anställd vid kronoarbeitskårens första kompani eller soldatklass åren 1847 - 1850 såsom sergeant och åren 1851 - 1870, jämväl sedan soldatklassen ändrats till ett disciplinkompani, såsom fanjunkare; samt att Forells dåvarande tjänsteställning närmast kan jämföras med nuvarande överkonstapels- och uppsyningsmans grad vid fångvården.

Då ärkan Forell intygats vara på grund av ålderdomssvaghet oörmögen till arbete samt sjuklig och medellös, finner styrelsen motionens syfte behjärtansvärt och har intet att erinra mot det föreslagna understödets belopp, under förutsättning likväl att detsamma verkligen kommer henne själv till godo och icke går till Karlskrona stads fattigvård, därifrån hon, enligt uppgift, lär åtnjuta bidrag.»

I vad nämnda styrelse sålunda anfört har statskontoret instämt Statskontoret. med erinran tillika, att, då änkan Forell, såvitt av handlingarna framginge, icke åtnjöte full fattigt försörjning utan endast visst bidrag från fattigvården, anledning syntes föreligga till antagande, att beviljad pension skulle komma henne själv till godo.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser utskottet, Utsko let. att änkan Forell bör komma i åtnjutande av ett årligt understöd från statens sida och har utskottet icke något att erinra mot det i sådant avseende föreslagna beloppet. Understödet torde böra anvisas att utgå å allmänna indragningsstaten från och med ingången av år 1919.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:172, må medgiva, att avlidne fanjunkaren Johan Peter Forells änka Hedvig Matilda Forell, född Hedström, må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av femhundra kronor.

II. Ang. lantförsvarsdepartementet.

2:o) I en inom andra kammaren av herr *Flognfält* väckt motion, nr 12, har hemställts, »att riksdagen åt f. d. soldaten *Nils Norum* från Eda socken, Värmlands län, från och med den 1 januari 1920, måtte bevilja en årlig pension av 300 kronor att utgå från allmänna indragningsstaten.» Angående pension åt förra soldaten Nils Norum.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Som av bifogade avskedsintyg framgår, så har f. d. soldaten vid Värmlands regemente *Nils Norum* varit i tjänst vid regementet från den $21/4$ 1881 till och med den $5/9$ 1904, då han på grund av sjuklighet erhöll avsked utan rätt till underhåll.

Nils Norum har under de senaste åren erhållit 12 kronor i pension.

Som han ådragit sig den sjuklighet, för vars skull han måste lämna tjänsten, under sin anställning vid regementet — d. v. s. i statens tjänst —, och på grund av denna förtidiga avgång förlorat sin rätt till högre pension, bör staten i någon mån ersätta honom för den förlust han sålunda lidit. Han har ävenledes under hela den tid, som förflutit från den dag han erhöll avsked, till följd av sin sjuklighet, haft sin arbetsförmåga väsentligt nedsatt, och på grund därav gått förlustig

den högre arbetsförtjänst han kunnat erhålla vid full hälsa. Det bör därför i dubbel måtto få anses rättvist, att staten här träder hjälpande till.»

Arméför-
valtningens
civila
departement.

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departement avgivit yttrande i ärendet och däri anfört följande:

»Nils Norum är född den 14 november 1858, antogs i krigstjänst den 24 april 1881 och erhöll avsked på grund av sjuklighet den 5 september 1904. Norum är således nu omkring 60 år och 4 månader gammal och har tjänat omkring 23 år 4 månader. Den pension å 12 kronor, Norum nu åtnjuter, utgår från en enskild pensionskassa vid kungl. Värmlands regemente.

Utav från chefen för kungl. Värmlands regemente infordrat yttrande i ärendet inhämtas:

att någon bestämd uppgift, huruvida Norum i tjänsten ådragit sig den sjuklighet, på grund varav han erhållit avsked, ej stode att vinna ur vid regementet förvarade handlingar, men att sannolikheten talade för att sjukdomen ej åsamkats under tjänsteutövning;

att, om sjukdomen ådragits i tjänsten, anspråk på ersättning förvisso skulle hava framställts redan i samband med avskedstagandet;

att Norum under tiden för sin anställning vid regementet under elva av årets månader vistats i sitt hemvist och en månad å regementets vapenövningsplats, där vid sagda tid mycket lindrig tjänstgöring ålagts den indelte soldaten;

samt att en mångfald med det ifrågavarande analoga fall funnes från åren 1904 och 1905 och således många f. d. soldater borde komma i åtnjutande av högre pension. därest så bleve förhållandet med Norum.

För ytterligare utredning i ärendet hava dels Norums eget yttrande angående den sjukdom, på grund varav han erhållit avsked, dels av e. provinsialläkaren A. Eriksson avgivet intyg angående hans nuvarande hälsotillstånd, dels ock av vederbörande kommunalnämnsordförande utfärdat medellöshetsintyg för honom införskaffats. Vidare har arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, vars yttrande departementet under hand inhämtat, såsom sin åsikt uttalat, att det av den verkställda utredningen ej framgår, att Norum i tjänsten ådragit sig ovannämnda sjukdom.

Norum har ej varit i tjänst så lång tid, att han enligt grunderna i det vid tiden för avskedet utan modifikationer gällande nådiga brevet den 6 maj 1881, angående ändringar i bestämmelserna om underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, på grund av tjänstetidens längd varit berättigad till sådant underhåll. Då det vidare av den i ärendet verkställda utredningen ej framgått, att han i tjänsten ådragit sig den sjukdom, på grund varav han erhållit avsked, och sålunda skäl ej torde hava förefunnits att på grund av nämnda sjuklighet vid avskedet anmäla honom till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, har han ej heller av sistnämnda anledning kunnat erhålla dylikt underhåll.

Senare årens riksdagar hava visserligen på grund av ömmande omständigheter tilldelat åtskilliga f. d. krigsmän, som före den tid, de varit pensionsberättigade, i anledning av sjukdom måst avgå ur krigstjänsten, pension antingen å allmänna indragningsstaten eller från Vadstena krigsmanshuskassa, men det synes departementet, som om i förevarande fall näppeligen så ömmande omständigheter kunna anses föreligga, att desamma böra föranleda ett förordande av bifall till motionen,

varigenom Norum skulle erhålla en förmån, som icke tillkommer andra med honom likställda f. d. krigsmän. Av det utav kommunalnämndsordföranden utfärdade intyget synes nämligen framgå, att Norum är i stånd att genom sitt arbete förskaffa sig sitt livsuppehälle.

Departementet har jämväl velat erinra, hurusom 1917 års riksdag enligt dess skrivelse nr 10 punkt 17 förehaft fråga om utsträckning i viss omfattning av rätten till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

Skulle den utredning av frågan, Kungl. Maj:t genom brev den 13 augusti 1917 anbefallt och vilken utredning resulterat i ett av vederbörande sakkunniga den 17 nästlidne februari avgivet tillstyrkande utlåtande, komma att föranleda beslut om ändrade grunder för underhålls utdelande från nämnda kassa, torde Norum komma att erhålla sådant underhåll.

Slutligen har departementet ej kunnat underlåta att anmäla, att departementet anser, att det ifrågasatta pensionsbeloppet ej bör överskrida det underhållsbelopp, vartill Norum skulle varit berättigad, därest han uppfyllt stadgade villkor för erhållande av årligt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa eller 100 kronor.»

Det av arméförvaltningens civila departement åberopade, av e. o. provinsialläkaren Agaton Eriksson, Charlottenberg, den 9 sistlidna mars utfärdade läkarintyget är av följande innehåll:

»F. d. soldaten Nils Norum, född den 14 november 1858, från Noreborg i Eda socken av Värmlands län, har av mig i dag undersökts samt därvid företett kroniska förändringar i vänstra knäleden, svullnad och någon ömhet, mest å insidan av knäet, knarrning och någon styvhet; enligt uppgift uppträder vid ansträngning lätt trötthet i benet samt av och till reumatiska smärtor, vilket härmed på heder och samvete intygas.»

Statskontoret anför för egen del:

Statskontoret.

Då numera Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt proposition (nr 204) rörande utsträckt rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa och då någon anledning att bereda Norum särskild förmån framför andra med honom i avseende å tjänstålder jämställda icke torde föreligga, synes nu ifrågavarande motion icke böra till någon särskild åtgärd föranleda.

Såsom arméförvaltningens civila departement erinrar, har Norum icke varit i tjänst så lång tid, att han varit berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. Såvitt av utredningen framgår, har han icke heller i tjänsten ådragit sig den sjukdom, på grund varav han erhållit avsked. Något skäl att på grund av Norums sjuklighet anmäla honom till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa torde alltså icke hava förefunnits, och har han på grund härav icke heller av denna anledning kunnat erhålla understöd från kassan.

Utskottet.

Utskottet tillåter sig erinra, att riksdagen numera bifallit Kungl. Maj:ts proposition nr 204 angående höjning av underhåll och

pensioner m. m. till indelt manskap vid armén och flottan och således medgivit, att indelt manskap med minst 20 men under 25 tjänstår, som avskedats före den 1 januari 1910 och som styrker sig vara i behövande omständigheter, må från och med den 1 januari 1919 komma i åtnjutande av gratial från Vadstena krigsmanshuskassa enligt samma grunder, som gälla beträffande sådant manskap, som avskedats efter nämnda tidpunkt. Då Norum, vilken avskedats år 1904 med en tjänstgöringstid av omkring 23 år 4 månader, således torde bliva berättigad till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa enligt de nya bestämmelserna, och någon anledning att bereda honom särskild förmån framför andra med honom i avseende å tjänstetid likställda icke torde förefinnas, har utskottet ansett motionen icke böra föranleda någon åtgärd.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion II:12 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Angående
årligt under-
stöd åt förre
volontären
Karl Robert
Karlsson

3:o) I en inom andra kammaren under nr 59 väckt motion har av herr *Magnusson* i Skövde hemställts, »att riksdagen måtte bevilja förre volontären vid Kungl. Skaraborgs regemente *Karl Robert Karlsson* från Nylund i Leksbergs socken, Skaraborgs län, ett årligt understöd av 400 kronor, att utgå från den 1 januari 1919.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Som av bilagda intyg och handlingar framgår ådrog sig dåvarande volontären vid Kungl. Skaraborgs regemente K. R. Karlsson under tjänstgöringen en svårare vrickning av högra fotleden, vilket tillsammans med samtidigt påkommen tyfoidfeber förorsakade honom höggradig invaliditet. Karlsson har sedan dragit sig nödtorftigt fram genom skrädderiarbete jämte det ringa understöd, tillsammans kronor 160:60, han åtnjutit och åtnjuter från Vadstena krigsmanshuskassa, invalidfonden och allmänna pensionsförsäkringen, vilka inkomster på grund av alltfört ökad invaliditet och stegrade levnadskostnader blivit alldeles otillräckliga för en dräglig existens. Då Karlssons invaliditet otvivelaktigt ådragits under hans tjänstgöring vid regementet och hans förhållanden med hänsyn till försörjningsmöjligheterna äro mycket ömmande, synes mig vägande skäl tala för, att han av riksdagen erhåller hjälp i form av årligt understöd.»

Beträffande vid motionen fogade intyg får utskottet hänvisa till motionen.

Arméförvalt-
ningens civila
departement.

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departement i avgivet yttrande anført följande:

»Karl Robert Karlsson är född den 12 mars 1866, kom i tjänst såsom volontär vid kungl. Skaraborgs regemente den 16 november 1886 samt erhöll, uppå därom gjord ansökan, avsked från krigstjänsten den 14 februari 1889.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 maj 1890 anhöll Karlsson, att något årligt understöd måtte tillerkännas honom på grund av under militärtjänsten iråkad invärtes sjukdom och ådragen yttre kroppsskada. Kungl. arméförvaltningen å civila departementet, till vilken myndighet ärendet remitterats, hade vid prövning av en utav Karlsson hos ämbetsverket förut gjord liknande ansökan till följd av sista delen i ett av garnisonsläkaren A. Andersson utfärdat sjukbetyg, varav avskrift finnes bifogad motionen, funnit sig av gällande stadganden förhindrad att tilldela Karlsson underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. Departementet ansåg sig dock i anledning av den underdåniga ansökningen böra i underdånighet hemställa, huruvida icke, om än en Karlsson enligt uppgift under gymnastikövning ådragen vrickning i högra fotleden ej i och för sig kunde antagas hava varit orsaken till hans vanförhet, Kungl. Maj:t likväl, då möjligheten att den därtill bidragit, icke vore utesluten, och med fästat avseende å i övrigt förekommande synnerligen ömmande omständigheter, skulle vilja tilldela honom underhåll i 2 klassen av nämnda kassa, att med 48 kronor om året utgå från början av år 1890. I överensstämmelse med nämnda hemställan tilldelade Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 20 juni 1890 Karlsson sådant underhåll från och med ingången av samma år. Härförutom har, på grund av därom gjord underdånig ansökning och enligt arméförvaltningens civila departements och sjukvårdsstyrelsens hemställan, en förhöjning i nämnda underhåll av 25 kronor årligen, med hänsyn till förekommande bevakande omständigheter, tilldelats honom genom nådigt brev den 20 januari 1911. Han åtnjuter dessutom en gratifikation av 30 kronor årligen från invalidhusfonden. Någon förhöjning härutöver i underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa kan för närvarande författningenslign ej tillerkännas honom, men kommer sagda underhåll att utgå med 100 kronor om året från och med månaden näst efter den, då han fyllt 60 år. Skulle något ytterligare understöd komma att tilldelas Karlsson — vilket departementet på grund av förekommande ömmande omständigheter finner sig böra förordna — torde detsamma således böra utgå å allmänna indragningsstaten.

Med avseende å understödets storlek, finner departementet, ehuru det väl ej blivit till fullo styrkt, men likväl måste anses högst sannolikt, att Karlssons vanförhet härleder sig från den skada, han ådragit sig i tjänsten, det i motionen föreslagna understödet, 400 kronor årligen, vara skäligt. Detta belopp kan visserligen synas högt i jämförelse med vad som, enligt nådiga förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillgodokommer värplikliga eller volontärer, vilka ådragit sig skador, som endast medfört minskning i arbetsförmågan, men med hänsyn därtill att Karlsson ej förut erhållit annan ersättning på grund av sin vanförhet än det till honom utgående underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa samt till vad i övrigt i ärendet blivit upplyst, anser sig departementet böra förordna, att ett årligt understöd av 400 kronor tillerkännes honom. I detta belopp torde dock böra inräknas det underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, som redan nu tillgodokommer honom. Beträffande de understödsbelopp, som tilldelats honom från invalidhusfonden och kungl. pensionsstyrelsen anser departementet dem ej vara av den beskaffenhet, att något liknande yrkande i avseende å dessa bör ifrågakomma.

Vid gillande av vad departementet sålunda föreslagit skulle å allmänna indragningsstaten komma att utgå 327 kronor årligen intill dess Karlsson vid uppnådda 60 år erhåller gratial med 100 kronor, då det å nämnda stat utgående beloppet komme att minskas till 300 kronor.»

Statskontoret. Statskontoret har med hänsyn till föreliggande omständigheter instämt i vad civila departementet föreslagit och samtidigt fäst uppmärksamheten å det förslag om förhöjda underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, som framlagts för nu församlade riksdag i propositionen nr 204.

Utskottet. Med hänsyn till de i ärendet åberopade ömmande omständigheterna anser sig utskottet böra tillstyrka, att ett årligt understöd beviljas Karlsson, och torde det i motionen föreslagna beloppet få anses vara skäligt, dock lär i detta belopp böra inräknas det underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, som Karlsson uppbär eller kan komma att uppbära. Beloppet torde böra anvisas å allmänna indragningsstaten och utgå från och med den 1 januari 1919.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 59, må medgiva, att förre volontären Karl Robert Karlsson må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att pensionen jämte honom tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till fyrahundra kronor.

Angående ersättning för kroppsskada samt pension åt soldaten vid Dalregementets 4:de kompani nr 34 Björk.

4:o) I en inom andra kammaren väckt motion nr 66 har herr *Hansson* i Rättvik hemställt, »att riksdagen måtte bevilja soldaten nr 34 *Björk*, 4 komp. Dalregementet, en ersättning en gång för alla av femhundra kronor på grund av kroppsskada i tjänsten, samt från och med den dag han avgår ur tjänsten en årlig pension av fyrahundra kronor.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»I maj månad 1916 skadades under tjänstgöring soldaten nr 34 *Björk* vid 4:e kompaniet, Kungl. Dalregementet, i ögonen vid stensprängning för regementets räkning. Skadan har förorsakat grå starr. Oaktat operation, företagen av specialist i Stockholm, har *Björk* blivit blind på vänstra ögat och synförmågan på det högra har blivit väsentligen nedsatt.

Björk, vilkens postadress är Bonsarvet, *Djurås*, lever under synnerligen bryd-

samma förhållanden. Han har stor familj, hustru och 6 barn, som han, sedan ögonen skadades, sökt försörja genom gårdfarihandel. Han och familjen ha drabbats av olyckor upprepade gånger. År 1910 skadade Björk vänstra armen under tjänstgöring vid regementet, av vilken skada han ännu lider men. Vid ett senare tillfälle fick han två skott genom benet under uppbrännande av lägerhalm, i vilken skarpa patroner funnits. Hans hustru har skadats i ett tröskverk, så att ena benet måst avtagas ovan knäet och det andra benet blivit krokigt. En 16-årig son lider av fallandesot.

Med regementschefens tillstånd kvarstår Björk ännu i tjänsten för att under den tid han skulle fullgöra sin tjänstgöring (en månad årligen) kunna på regementets bekostnad ligga i Stockholm för vården av ögonen. Någon annan ersättning än fri läkarvård har han ej kunnat erhålla. Soldatlönen uppgår till 190 kronor per år. Björk är född den 9 januari 1862. Den lilla pension, som han erhåller, då han nu snart måste taga avsked, kan inte förslå långt i dessa tider. Upplysande handlingar i ärendet skola tillställas vederbörande utskott.»

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departement i avgivet yttrande anfört:

Arméförvaltningens civila departement.

»Matts Björk är född den 9 januari 1862 och kom den 27 april 1883 i tjänst vid kungl. Dalregementet, där han ännu tjänar kvar. Han benådades den 12 mars 1918 med svärdsmedaljen.

De i motionen lämnade uppgifterna bestyrkas dels av de handlingar, motionären såsom upplysande i ärendet överlämnat till riksdagens bankoutskott, dels av ett från vederbörande regementschef infordrat utlåtande i anledning av motionen jämte ett av Björks nuvarande kompanichef avgivet, vid samma utlåtande fogat yttrande. Regementschefen och kompanichefen hava jämväl förklarat sig anse det av motionären föreslagna understödet behövt samt förordat bifall till motionen.

Då Björk fortfarande är i tjänst vid regementet, har underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa ej kunnat tilldelas honom, men kommer han att efter avskedet tillerkännas sådant underhåll. Efter under hand inhämtat yttrande från kungl. arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, får departementet meddela, att Björk då bliver berättigad att erhålla underhåll i andra klassen av nämnda kassa med 48 kronor om året jämte underhållsförhöjning med 25 kronor, eller tillhoppa 73 kronor om året. Detta underhåll kommer att från och med månaden näst efter den, då Björk fyllt 60 år ökas till 100 kronor årligen. Härutöver är Björk ej författningens enligt berättigad till någon pension eller ersättning på grund av den skada, han i tjänsten ådragit sig.

Ehuru Björk sålunda ej är författningens enligt berättigad att efter sitt avsked erhålla annat understöd än förenämnda underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, synes det dock departementet, på grund av förekommande bevakande omständigheter, som om billigheten fordrade, att något understöd härutöver bereddes honom, vilket understöd torde böra utgå å allmänna indragningsstaten.

I motionen har föreslagits, att riksdagen måtte bevilja Björk en ersättning en gång för alla av 500 kronor på grund av kroppsskada i tjänsten, samt från och med den dag han avgår ur tjänsten en årlig pension av 400 kronor. Beträffande den föreslagna ersättningen av 500 kronor en gång för alla, anser departementet,

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 8 saml. 31 häft. (Nr 46.)

att densamma ej bör beviljas. Den personal av armén — volontärer och värnpliktiga — som är berättigad till ersättning enligt bestämmelserna i nådiga förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, erhåller nämligen ej någon ersättning en gång för alla på grund av den ådragna skadan, utan endast sjukhjälp och livränta. Ej heller finnes i det förslag rörande ändrade bestämmelser angående ersättning i anledning av sådan kroppsskada, som av riksförsäkringsanstalten med biträde av utsedda sakkunniga den 30 december 1918 avgivits, vilket förslag jämväl avser ersättning åt indelt manskap, intagen någon bestämmelse om utbetalning till den skadade av ersättning en gång för alla. På grund härav synes det departementet ej vara lämpligt att i detta särskilda fall göra ett undantag från de beträffande nämnda ersättningstagare bestämda eller föreslagna ersättningsformerna, i synnerhet som Björk under hela tiden efter olycksfallet åtnjutit de med hans beställning såsom indelt soldat förenade förmåner samt erhållit fri läkarvård.

Däremot anser departementet, att något understöd i form av pension bör tilldelas Björk. För uträkning av till huru stort belopp en dylik pension lämpligen borde föreslås, har departementet införskaffat ett enligt riksförsäkringsanstaltens formulär till läkarbetyg rörande ögonskada avfattat intyg rörande Björks synförmåga. Av nämnda läkarintyg samt av under hand hos riksförsäkringsanstalten inhämtade upplysningar framgår, att den skada Björk ådragit sig, medfört en nedsättning av 40 procent av arbetsförmågan. Enligt förenämnda förslag till ändrade bestämmelser angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skulle en dylik nedsättning berättiga en indelt soldat till en livränta av 400 kronor. Detta är samma belopp, som motionären föreslagit såsom årlig pension åt Björk, och jämväl departementet finner detsamma skäligt. Dock torde i nämnda pensionsbelopp böra inräknas det underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, vartill Björk vid avskedet bliver berättigad. Vid gillande av vad departementet föreslagit skulle å allmänna indragningsstaten komma att utgå 327 kronor årligen, intill dess Björk vid uppnådda 60 års ålder erhåller gratial med 100 kronor, då det å nämnda stat utgående beloppet komme att minskas till 300 kronor.»

Statskontoret.

Under åberopande av arméförvaltningens civila departements yttrande har statskontoret, som delade departementets däri uttalade uppfattning, erinrat om det förslag till förhöjda underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, som av Kungl. Maj:t i propositionen nr 204 framlagts för nu församlade riksdag.

Utskottet.

På de av arméförvaltningens civila departement anförda skäl anser utskottet, att den föreslagna ersättningen av 500 kronor en gång för alla icke bör ifrågakomma. Där mot synes det utskottet, att något understöd i form av pension bör tilldelas Björk och lärar icke något vara att erinra mot det i sådant avseende föreslagna beloppet, 400 kronor. Häri torde dock böra inräknas det understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, vartill han vid avskedet kan bliva berättigad och därefter från nämnda kassa kan bliva tilldelad. Pensionen torde böra anvisas å all-

männa indragningsstaten att utgå från och med månaden näst efter den, då han avgår ur tjänsten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 66, må medgiva, att soldaten nr 34 Matts Björk vid Dalregementets 4:e kompani må från och med månaden näst efter den, då han avgår ur tjänsten, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att pensionen jämte honom tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till fyrahundra kronor.

5:o) I en inom andra kammaren av herr *Johanson* i Gäre väckt motion, nr 230, har hemställts, »att riksdagen ville åt f. d. förestånderskan för tvättnrättningen vid Infanterivolontärskolan på Karlsborg, *Elin Ring* från Svanvik, bevilja en årlig pension av 400 kronor från och med 1919 års början.»

Angående pension åt f. d. förestånderskan vid infanterivolontärskolan på Karlsborg Elin Ring.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Vid flera tillfällen har riksdagen i särskilda fall beviljat pensioner och understöd till personer, som på grund av sjukdom måst avbryta sin verksamhet i statens tjänst och till följd därav kommit i behövande omständigheter. I förhoppning om att riksdagen fortfarande skall träda hjälpare emellan får undertecknad anförda följande:

Tvätterskan *Elin Ring* från Svanvik erhöi anställning som förestånderska vid Infanterivolontärskolans på Karlsborg tvättnrättning i december 1896, vilken befattning hon innehade till i juli 1913, alltså i 16 1/2 år, då hon på grund av sjukdom nödgades lämna denna sin anställning. Omförmälda *Elin Ring* inlämnade ansökan till Kungl. Maj:t om att för sin återstående livstid komma i åtnjutande av en liten årlig pension; denna hennes ansökan avsågs den 30 april 1918 på grund av:

1:o) den korta tid hon varit anställd, 2:o) den jämförelsevis låga ålder, 45 år, då hon avgått. Kungl. Maj:t beviljade henne den 31 maj 1918 en gratifikation för en gång av 300 kronor.»

Dessutom har till utskottet inlämnats ett så lydande intyg:

På begäran få vi härmed intyga, att *Elin Ring* var klen till hälsan redan under den tid hon tjänstgjorde som tvätterska vid volontärskolan.

Karlsborg den 5 maj 1919.

Z. Arfvidsson

v. ordf. i Kom. nämnden.

A. Netzler

Redogörare vid volontärskolan.

Gust. Fallander

Redogörare vid volontärskolans tvättnrättning under åren 1895—1898.

Arméför-
valtningens
intendents-
departement.

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens indendentsdepartement avgivit yttrande i ärendet och däri anfört följande:

»I anledning av ansökan om pension åt Elin Ring förklarade kungl. arméförvaltningens intendents- och civila departement i underdånigt utlåtande den 30 april 1918, med hänsyn till den korta tid, varunder sökanden varit anställd såsom tvättförestånderska vid armén och den jämförelsevis låga ålder av 45 år, vid vilken sökanden lämnat sin ifrågavarande anställning, sig förhindrade att tillstyrka nådigt bifall till ansökningen om beredande av en årlig pension åt sökanden. På grund av i ärendet förekommande ömmande omständigheter hemställde departementen emellertid om en gratifikation för en gång av 300 kronor, att utgå från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Genom nådigt brev den 31 maj 1918 fann Kungl. Maj:t med anledning av ansökningen samt med hänsyn till förekommande bevakande omständigheter gott medgiva, att till Ring finge utbetalas en gratifikation för en gång av 300 kronor från nämnda anslag.

Då beträffande Ring enligt departementets uppfattning giltiga skäl föreligga för tilldelande åt henne av pension, får departementet vidhålla sitt förut gjorda uttalande i frågan om utverkande av pension åt henne.»

Statskontoret.

På grund av de utav departementet härför åberopade skäl och då av motionen bilagda handlingar icke framgånge, att Rings begäran om entledigande från anställningen vid nämnda tvättinrättning föranletts av sjukdom, vore statskontoret i denna fråga av samma uppfattning som intendentsdepartementet.

Utskottet.

Av tillgängliga handlingar har utskottet inhämtat, att Elin Ring varit anställd såsom förestånderska vid Karlsborgs infanterivolontärskolas tvättinrättning från och med den 7 december 1896 till och med den 31 juli 1913, då hon på egen begäran entledigades. Under första tiden har hon därvid uppburit en avlöning av 1 krona 30 öre för arbetsdag, vilken avlöning under de sista sju åren utgått med 60 kronor i månaden, varjämte hon hela tiden haft fri bostad jämte vedbrand och lyse. Hennes anställning torde sålunda icke kunna anses hava varit av tillfällig natur. Med hänsyn härtill och då hon på grund av sjuklighet är oförmögen att försörja sig med arbete, läser det få anses vara med billighet överensstämmande, att något understöd beviljas henne från statens sida; och torde detsamma skäligen böra bestämmas till 300 kronor att utgå från innevarande års början samt anvisas å allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 230, må medgiva, att förra tvättförestånderskan vid

Karlsborg Elin Ring må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor.

6:o) I en inom andra kammaren av herr *Billkvist* väckt motion, nr 14, har hemställts, »att riksdagen måtte bevilja änkan *Matilda Gustafsson*, född *Holger*, en årlig pension på 400 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken hennes man dog, eller från och med den 1 november 1918».

Angående pension åt änkan *Matilda Gustafsson* född *Holger*.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»År 1918 den 30 oktober avled å Karlsborg f. tygarbetaren vid Karlsborgs tygstation sadelmakaren *Lars Gustafsson* (Bil. 1). *Gustafsson* hade tjänstgjort vid kungl. första Göta artilleriregemente i 17¹²/₃₆₅ år (Bil. 2), vid kungl. Norrlands artilleriregemente i 1¹/₁ år (Bil. 2) och vid Karlsborgs tygstation i 17¹⁰/₁₂ år (Bil. 3) samt erhöi svärdsmedalj den 1 december 1894 (Bil. 2).

Vid sitt avskedstagande den 31 oktober 1913 erhöi han högsta betyg för uppförande och arbetsskicklighet (Bil. 3) och åtnjöt från och med den 1 november 1913 till sin död en årlig pension, som med honom tillerkänt gratial ur *Vadstena krigsmanshuskassa* uppgick till 500 kronor (Bil. 4).

Vid sin död efterlämnade *Gustafsson* änkan *Matilda*, född *Holger* den 28 september 1847 (Bil. 5). Änkan *Gustafsson* befinner sig enligt bifogat intyg av församlingens kyrkoherde och av ordföranden i fattigvårdsstyrelsen (Bil. 6) utan medel till full försörjning samt har enligt samma intyg under många år varit sjuklig, varför hon har svårt att försörja sig.

Både på grund härav och med hänsyn till mannens långa och trogna tjänst såsom tyghantverkare torde hon kunna anses berättigad till någon pension från staten.»

Beträffande vid motionen fogade intyg får utskottet hänvisa till motionen.

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens artilleridepartement avgivit yttrande i ärendet och däri anført följande:

Arméförvaltningens artilleridepartement.

»I fråga om motionens bedömande efter förut för pensioners beviljande följda grunder får artilleridepartementet erinra, att artilleridepartementet i skrivelse den 7 mars 1918 i anledning av en till 1918 års riksdag väckt motion om pension åt vissa änkor efter arbetare vid *Carl Gustafs stads gevärsfaktori* anført, att framställningar om och följaktligen jämväl beviljandet av pensioner i fall, sådana som det föreliggande, ej vore vanliga, men att artilleridepartementet likväl ej ansåge det vara stridande mot de principer, som för pensioners beviljande under senaste tiden tillämpats. Därvid anförde departementet såsom analogt fall 1916 års riksdags beslut i anledning av *Kungl. Maj:ts* proposition om pension till f. besiktningsrustmäs-

taren Per Gustaf Anderssons änka Katarina Karolina Andersson, född Sundqvist, vilken tillerkänts pension å allmänna indragningsstaten med 300 kronor årligen. Liksom faktoriarbetarna hade nämligen Andersson ej författningssenligt varit berättigad till pension ur arméns pensionskassa eller annan allmän kassa, men hade likhet med flera av de i motionen omnämnda faktoriarbetarna tillerkänts pension å allmänna indragningsstaten, varifrån pension otvivelaktigt enligt hävdvunnen sed skulle hava beviljats även de övriga faktoriarbetarna, om de fått leva tills de hunnit den ålder, 60 år, som för pensions erhållande ansåges böra fordras, och fortfarande varit anställda vid faktoriet. För statspensionering av änkor efter sådana arbetare, kunde, enligt artilleridepartementets åsikt, göras gällande samma grunder som för pensionering av tjänstemän å ordinarie stat och deras änkor.

Emellertid blev motionen om pension till faktoriarbetaränkorna av riksdagen avslagen.

Ehuru utgången av sist anförda fall måste mera än beslutet angående pension åt änkan Andersson anses vara i överensstämmelse med *hitills* följda grunder, anser artilleridepartementet nuvarande förhållanden och rättsuppfattning mera överensstämmande med de grunder, som riksdagen tillämpat vid beviljandet av pension åt änkan Andersson.»

Statskontoret.

Statskontoret har hänvisat till riksdagens beslut i föregående liknande fall, dels år 1912 om pension å 300 kronor åt smedsmästaren J. J. Sandbergs änka, dels vid 1918 års lagtima riksmöte om pension till enahanda belopp åt sadelmakaren E. Magnussons änka.

Utskottet.

Då riksdagen tillförne i likartade fall beviljat pensioner, har utskottet ansett sig böra tillstyrka ett belopp av 300 kronor, vilket belopp dock synes böra utgå först från och med den 1 januari innevarande år och anvisas å allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 14, må medgiva, att förre tygarbetaren Lars Gustafssons änka Matilda Gustafsson, född Holger, må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av trehundra kronor.

Angående pension åt förre artilleristen och skomakaren vid Smålands artillireregimentet O. Anderssons änka.

7:o) I en inom andra kammaren av herr *Hamrin* väckt motion nr 63 hemställes, »att riksdagen måtte bevilja åt änkan efter f. d. artilleristen och skomakaren vid kungl. Smålands artilleriregemente *O. Andersson*, fru *Elvira Fredrika Andersson* i Jönköping en årlig pension av 300 kronor för hennes återstående livstid».

Till stöd för berörda hemställan anföres:

»Under åberopande av närslutna handlingar i avskrift får jag härmed föreslå riksdagen att bevilja understöd eller pension åt änkan efter f. d. artilleristen och skomakaren vid kungl. Smålands artilleriregemente O. Andersson, fru Elvira Fredrika Andersson i Jönköping.

Andersson började som artillerist vid regementet den 30 november 1875 och fick den 30 november 1887 avsked med vitsord, att han sig troget och utmärkt väl förhållit. Därefter har Andersson oavbrutet tjänstgjort som arbetare vid nyssnämnda regementets skomakariverkstäder, därav 15 år som verkstadsföreståndare, och var han intill de sista dagarna före sin död, som inträffade den 21 januari 1917, i fullt arbete vid regementet med en timpenning av 36 öre.

Frågan om pension åt änkan Elvira Fredrika Andersson har tidigare genom översten och chefen för kungl. Smålands artilleriregemente Ludvig R. Hammarskiöld underställts Kungl. Maj:ts prövning, men blev då avslagen. Skälen härför torde framgå av ett utav arméförvaltningens intendenturdepartement den 23 mars 1917 avgivet utlåtande över ansökningen. Vid avgivandet av ifrågavarande yttrande torde emellertid vederbörande hava förbisett eller också icke tillräckligt beaktat, att bemälde O. Andersson avlidit på grund av sjukdom, som han ådragit sig under utövande av sin tjänst vid regementet. Detta framgår tydligt av regementsintendenten Nils Gustaf Carlborgs i avskrift bifogade intyg. Det var nämligen under en kommentering av regementet till annan plats, som Andersson beordrades att medfölja och då under synnerligen svåra väderleksförhållanden och i en synnerligen dålig, provisorisk verkstad fick utföra sitt arbete för regementets räkning, som han ådrog sig den sjukdom, varifrån han aldrig kunde återhämta sig. Särskilt med hänsyn till nyssnämnda förhållande och under åberopande av änkans stora behov av hjälp, är det som jag tillåtit mig framlägga saken för riksdagen. Den tidigare till Kungl. Maj:t gjorda framställningen blev också av arméfördelningschefen tillstyrkt.»

Beträffande vid motionen fogade intyg får utskottet hänvisa till motionen.

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens intendentsdepartement i avgivet yttrande anført:

»Uti underdånigt yttrande den 23 mars 1917 i anledning av en utav chefen för berörda regemente gjord underdånig framställning om utverkande av pension åt bemälda änka hemställde intendentsdepartementet, som ansåge, att den anställning, Andersson vid regementet innehaft, icke varit av sådan natur, att staten kunde anses hava underhållsskyldighet gent emot hans efterlämnade änka, med hänsyn jämväl därtill, att ett bifall till framställningen lätteligen skulle medföra liknande ansökningar från andra håll, att ansökningen icke måtte till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Sedan statskontoret avgivit utlåtande i ärendet, fann Kungl. Maj:t under den 4 maj 1917 framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Beträffande Andersson har uti motionen uppgivits, att han avlidit på grund av sjukdom (förkylning), som han skulle hava ådragit sig under utövande av sin

Arméförvaltningens intendentsdepartement.

tjänst vid regementet. Denna uppgift vinner emellertid icke stöd av den rörande Andersson utfärdade dödsattest, enligt vilken dödsorsaken konstaterats vara »arteriosclerosis et cordis +» (oläsligt), vilken sjukdom icke lär ha kunnat förorsakas av ifrågavarande förkylning.

På grund av vad ovan anförts, och då några ytterligare omständigheter, så vitt handlingarna utvisa, icke tillkommit, vilka skulle kunna tala för tillerkännande av pension åt Anderssons änka, får departementet förklara sig sakna anledning att frångå sin förut uttalade mening i fråga om pension åt henne.»

Statskontoret. Statskontoret har på de av departementet framhållna skäl funnit sig icke böra förorda bifall till motionärens framställning.

Utskottet. Då det på grund av vad i ärendet förekommit icke kan anses uteslutet, att Andersson i tjänsten ådragit sig den sjukdom, i vilken han sedermera avlidit, och då riksdagen vid några tillfällen beviljat understöd åt änkor efter personer i ungefär samma ställning som Andersson, synes utskottet ett understöd av 300 kronor om året vara skäligt. Beloppet torde böra utgå från och med 1 januari 1919 och anvisas å allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 63, må medgiva, att förre artilleristen, skomakaren O. Anderssons änka, Elvira Fredrika Andersson, född Nilsson, må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor.

III. Ang. sjöförsvarsdepartementet.

Angående pension åt förre båtsmannen J. E. Bill. 8:o) I en inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Gasabäck väckt motion, nr 115, har hemställts »att riksdagen måtte besluta, att förre båtsmannen vid Norrlands 2:dra båtsmanskompani *J. E. Bill* må komma i åtnjutande av pension som hade han tjänstgjort under en tid av 20 år».

Till stöd för motionen har anförts, att *Bill* tjänstgjort under en tid av 17¹/₂ år, sålunda icke under så lång tid, som erfordras för att komma i åtnjutande av pension ur kungl. flottans pensionskassa samt att *Bill*, vilken den 4 september 1917 fyllt 55 år är sjuklig och befinner sig i tryckande ekonomiska omständigheter. Riksdagen har

dessutom förut, såväl på grund av framställning från Kungl. Maj:t som på framställning av enskild motionär, beviljat pension åt f. d. båtsmän, som hade de tjänstgjort under en tid av 20 år, ehuru de icke fullt tjänstgjort denna tid.

På anmodan av statskontoret har direktionen över flottans pensionskassa avgivit yttrande i ärendet och däri anfört följande:

*Direktionen
öfver flottans
pensionskassa.*

»Vad angår ifrågasatt pension till förre båtsmannen vid Norrlands 2:a kompani nr 89 Johan Erik Gerdin Bill, så avskedades Bill på egen begäran den 13 december 1897 vid en levnadsålder av 35 $\frac{3}{12}$ år och en tjänstetid av 17 $\frac{3}{12}$ år, därav således 15 $\frac{3}{12}$ år från tjugo års ålder och med vitsord att under tjänstetiden hava sig redligt och väl skickat. Enär Bill icke tjänat tjugo år från tjugo års ålder, är Bill reglementsenligt icke berättigad till pension genom flottans pensionskassa.

Riksdagen har emellertid vid olika tillfällen medgivit, att avskedade båtsmän, som icke tjänat kronan i tjugo år från tjugo års ålder, det oaktat finge tilldelas pension, såsom hade de så tjänat. Den kortaste tjänstetid, för vilken pension sålunda beviljats, är enligt nådigt brev den 31 juli 1915 i fråga om förre båtsmannen vid Södra Möre 1:a kompani nr 203 G. H. Rehn —, 17 år från tjugo års ålder, varvid Rehns sammanlagda tjänstetid dock utgjorde 20 $\frac{2}{12}$ år, samt, enligt nådigt brev den 18 september 1918 i fråga om förre båtsmannen vid Norrlands 3:e kompani nr 67 J. C. Åkerman, en sammanlagd tjänstetid av 18 $\frac{5}{12}$ år, därav från tjugo års ålder 18 $\frac{1}{12}$ år. I ett fall, nämligen enligt förenämnda nådiga brev den 31 juli 1915 beträffande förre båtsmannen vid Norrlands 3:e kompani nr 137 J. Lindberg, har med hänsyn tagen till föreliggande ömmande omständigheter pension medgivits på grund av en sammanlagd tjänstetid av 18 $\frac{2}{12}$ år, helt från tjugo års ålder.»

Statskontoret har för egen del anfört.

Statskontoret.

»Då Bill den 13 december 1897 vid endast 35 års ålder erhöll begärt avsked, hade han tjänat under en tid av 17 år 3 månader, därav 15 år 3 månader från 20 års ålder. Såsom direktionen framhållit, har han sålunda icke uppfyllt villkoren för erhållande av pension; och då icke ådagalagts, att några sådana bevekande omständigheter i detta fall föreligga, som kunde föranleda till att bereda Bill pension framför andra i avseende å tjänstetid med honom likställda f. d. båtsmän, måste det enligt kungl. statskontorets mening anses betänkligt att bifalla förslaget.»

Av utredningen i ärendet framgår, att Bill, då han vid 35 års ålder erhöll begärt avsked, tjänat under en tid av 17 år 3 månader, därav 15 år 3 månader från 20 års ålder. Bill har alltså icke uppfyllt villkoren för erhållande av pension. Utskottet, som delar statskontorets uppfattning, att några särskilt bevekande omständigheter icke i detta fall ådagalagts, vilka kunna föranleda att bereda Bill pension framför andra i avseende å tjänstetid med honom likställda f. d. båtsmän, har alltså ansett sig böra avstyrka bifall till motionen.

Utskottet.

Utskottet hemställer.

att förevarande motion II:115 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Angående
årsligt under-
stöd åt för-
rådsbiträdet
Karl Wilhelm
Rudbergs
änka.

9:o) I en inom andra kammaren under nr 62 väckt motion har herr *Leander* hemställt, »att riksdagen ville tillerkänna förrådsbiträdet vid Karlskrona kustartilleriregemente *Karl Wilhelm Rudbergs* änka *Anna Rudberg*, född *Olsson*, ett årligt understöd eller pension å 300 kronor att utgå från och med ingången av år 1919, så länge hon förbliver i sitt änkestånd».

Till stöd för sin hemställan anför motionären:

»Förrådsbiträdet vid Karlskrona kustartilleriregemente *Karl Wilhelm Rudbergs* änka *Anna Rudberg*, född *Olsson*, har vid upprepade tillfällen av Kungl. Maj:t tilldelats understöd från femte huvudtitelns anslag till extra utgifter. Medlen synas ha blivit beviljade på förord av marinförvaltningen, som ock ägt att utanordna desamma. Genom nämnda åtgärd kan ses erkänt, ett änkan *Rudberg* är berättigad till stadigt understöd, d. v. s. pension. Mannen hade nämligen vid sitt frånfalle 1913 varit anställd i statens tjänst i närmare 25 år, först såsom artillerist samt 2:de och 1:ste konstapel vid dåvarande artillerikåren i Karlskrona under åren 1889—1897 och sedan såsom förrådsbiträde. Därunder förvärvade han sig det vitsord, att han städse fullgjort sina tjänsteåligganden till förmännens stora belåtenhet, att han visat sig pålitlig och ordentlig, samt att han iakttagit ett nyktert och anständigt uppförande.

Enligt bifogade båda bilagor (a och b) befinner änkan *Rudberg* sig i behövande omständigheter, alldenstund hon saknar kapital och på grund av sjukdom är oförmögen att förvärva vad till livets uppehållande oundgängligen erfordras, men icke desto mindre har 2 minderåriga barn att försörja.»

Beträffande vid motionen bifogade intyg får utskottet hänvisa till motionen.

Direktionen
över flottans
pensions-
kassa.

På anmodan av statskontoret har direktionen över flottans pensionskassa i avgivet yttrande anført:

»Numera avlidne förrådsbiträdet *Carl Vilhelm Rudberg*, född den 22 augusti 1868, antogs den 1 maj 1889 till artillerist, befordrades till 2:e konstapel vid Karlskrona artillerikår den 18 oktober 1893 och till 1:e konstapel den 8 oktober 1896 samt erhöll avsked den 31 december 1897 och anställdes som förrådsbiträde vid kårens beväringseklädnadsförråd från och med den 1 januari 1898 med avlöning beräknad per dag, vilken befattning han innehade till sin vid 45 $\frac{8}{12}$ års ålder den 22 april 1914 inträffade död.

Som *Rudberg* var anställd med daglön — alltså daglönare — vid Karlskrona kustartilleriregemente och sålunda icke var delägare i flottans pensionskassa, äro hans efterlämnade änka och minderåriga barn icke berättigade till gratial genom pensionskassan, och får direktionen i avseende å ifrågasatt pensionering av bemälda änka åberopa vad ovan anförts i fråga om motionen nr 61. Såsom nyss framhållits

avled Rudberg vid 45 $\frac{2}{12}$ års ålder, vadan, då pensionsåldern för daglönarna vid marinen är 65 år eller lägst 55 år vid av sjukdom föranledd oförmåga till arbete vid marinen, en pensionering av änkan Rudberg givetvis som konsekvens skulle påkalla genomförandet av en pensionering av änkor icke blott efter pensionerade daglönare utan även efter i tjänsten avlidna.

Vad angår storleken av den av motionären föreslagna pensionen eller 300 kronor, vill direktionen endast erinra därom, att högsta gratialet för en änka efter underofficer vid marinen, som icke övergått å den genom kungl. kungörelsen den 5 december 1913 fastställda nya gratialstaten, utgör 285 kronor, och att för grundläggande av detta gratial befattningshavaren årligen fått erlägga avsevärda avgifter. Gratialet till änkor efter dessa underofficerare är således mindre, än vad motionären ansett böra tillkomma änkan efter ifrågavarande daglönare, som icke erlagt några avgifter i avseende å pension till efterlevande.»

Statskontoret har för sin del åberopat direktionens över flottans pensionskassa yttrande.

Såsom direktionen över flottans pensionskassa erinrar, avled Rudberg, vilken var anställd såsom daglönare vid Karlskrona kustartilleriregemente och sålunda icke delägare i flottans pensionskassa, vid en ålder av 45 år 8 månader. Då pensionsåldern för daglönare vid marinen är 65 år eller lägst 55 år vid av sjukdom föranledd oförmåga till arbete, skulle en pensionering av änkan Rudberg såsom konsekvens påkalla genomförandet av en pensionering av änkor icke blott efter pensionerade daglönare utan även efter i tjänsten avlidna. Under sådana förhållanden och med åberopande av vad i övrigt nämnda direktion anfört, anser sig utskottet böra avstyrka bifall till motionen.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion 11:62 icke må till någon riksdagen åtgärd föranleda.

IV. Ang. civildepartementet.

10:o) I en inom första kammaren under nr 25 väckt motion har herr *Hellberg* hemställt, »att riksdagen måtte bevilja avlidne häradsskrivaren *Emil Henrik Anderssons* änka, fru *Anna Andersson*, född Holm, rätt att från och med innevarande år för sig och sin son, så länge hon är ogift och han minderårig, uppbära den pension som skulle tillkommit dem, om mannen före sin död hunnit inträda på ny lönestat».

Angående pension åt häradsskrivaren E. H. Anderssons änka och minderåriga son.

Till stöd för berörda hemställan har anförts följande:

»Numera avlidne häradsskrivaren i Redvägs och Kinds fögderi av Älvsborgs län *Emil Henrik Andersson* blev genom Kungl. Maj:ts beslut av den 28 september

1917 transporterad och förordnad att från och med 1 januari 1918 vara härads-skrivare i Kinds fögderi av samma län (se Post- och Inrikes Tidn. för 29 september 1917). Andersson avled emellertid redan den 11 oktober 1917 och fick på grund därav aldrig tillträda den befattning på ny stat, vartill han sålunda förordnats. Som följd härav kom hans efterlevande hustru liksom deras minderårige son (född 1909) endast i åtnjutande av pension på gammal stat. Denna pension uppgår för henne allenast till 660 kronor och för sonen till 220 kronor eller för båda till 880 kronor. Om mannen hade fått leva 2—3 månader längre och sålunda kommit in på den nya lönestaten, skulle hennes pension blivit 900 kronor och för sonen under dennes minderårighetstid skulle hon fått uppbära 40 procent å denna pension eller 360 kronor i tillägg, alltså tillhoppa 1,260 kronor. — Genom mannens tidiga död förlorade hon sålunda inte blott det ekonomiska stöd, som han i sin tjänsteställning kunnat giva hustru och barn, utan också nära en tredjedel av den pension, som hon skulle erhållit, därest han levat blott den förutnämnda korta tiden längre. Men det synes dock vara billigt att, om mannen dött ifrån en löneförbättring, som han säkert rätt länge motsett med väntan, hans efterlevande maka och barn inte därför böra också gå miste om den förbättring i pension, som för dem skulle inträtt, därest han inte gått bort de få månader för tidigt, som skilde honom från den nya lönestat, på vilken han redan blivit förordnad till en befattning.»

Statskontoret har i ärendet överlämnat infördrade yttranden från dels länsstyrelsen i Älvsborgs län dels ock styrelsen över civilstatens änke- och pupillkassa.

Länsstyrelsen
i Älvsborgs
län.

Av utredningen i ärendet inhämtas, att behållningen i boet efter härads-skrivaren Andersson utvisat en brist å 2,176 kronor 83 öre. Genom lycklig realisation av vissa delar av lösöreboet och stort tillmötesgående från flera borge-närer, vilka avstått från eller nedsatt sina fordringar, hade emellertid det icke allenast icke blivit nödvändigt att avträda boet till urarvskonkurs, utan änkan och gossen hade kunnat skuldfritt behålla för dem nödiga lösören.

Änkan, som före sitt giftermål haft kontorsplats, hade sökt erhålla kontors-arbete, men veterligen hittills icke lyckats få annat än helt tillfällig sysselsättning. Hon vore för övrigt klen till hälsan, vadan hon icke torde kunna genom eget arbete i större mån bidraga till sitt och sonens uppehälle. Hennes ekonomiska omständig-heter vore därför helt visst mycket svåra och motionen synnerligen behjärtansvärd. Änkan Anderssons ekonomiska omständigheter vore sådana, att de väl motiverade åtgärder för beredande åt henne och sonen av en tryggare existens än som med nu utgående pensionsbelopp kunde vinnas.

Styrelsen
över civil-
statens änke-
och pupill-
kassa.

Styrelsen över civilstatens änke- och pupillkassa har i yttrande den 3 mars 1919 anfört:

»Härads-skrivaren i Redvägs och Kinds fögderi av Älvsborgs län Emil Henrik Andersson avled den 11 oktober 1917, och utgjorde därvid det för honom senast gällande delaktighetsbelopp 630 kronor.

Vid sin död efterlämnade han änka samt en i pensionsåldern varande son. Då enligt § 9 av Kungl. Maj:ts förnyade reglemente för civilstatens änke-

och pupillkassa den 15 december 1916 pension utgår för änka ensam med delaktighetsbelopp, som senast varit för mannen gällande, samt för änka jämte ett pensionsberättigat barn med den änka ensam tillkommande pension, förhöjd med fyrtio procent, tillkom änkan och sonen från och med november månad 1917 pension till årligt belopp av 882 kronor, vilken pension genom styrelsens beslut den 17 december 1917 tillerkändes dem.

Av denna pension njuter enligt § 10 av nyssnämnda reglemente änkan så stor del, som motsvarar åttio procent av den änka ensam tillkommande pension eller 504 kronor samt barnet återstoden eller 378 kronor. När sonen uppnått tjuguettt års ålder, upphör hans pensionsrätt och utgår pension till änkan ensam med ett till 630 kronor reducerat belopp.

Då ny lönestat trädde i kraft för fögderiförvaltningen med ingången av år 1918, enligt vilken stat det högsta pensionsunderlag, som för häradsskrivaretjänsten är beständ, uppgår till 3,600 kronor, skulle, därest Anderssons frånfälle icke inträffat förr än efter ingången av år 1918, delaktighetsbeloppet för honom, som förordnats att från och med den 1 januari 1918 vara häradsskrivare i Kinds fögderi av Älvsborgs län, hava utgjort en fjärdedel av 3,600 kronor eller 900 kronor och den änkan jämte sonen tillkommande pensionen uppgå till 1.260 kronor, vilken pension, efter det sonen uppnått tjuguettt års ålder, skulle reduceras till 900 kronor för änkan ensam.

I fråga om de konsekvenser, som skulle uppstå genom ett bifall till förevarande motion, vill styrelsen framhålla, att därvid torde kunna väntas framställningar om motsvarande pensionsförbättringar i ett flertal liknande fall då tjänsteinnehavare avlidit under de närmaste månaderna, innan förhöjning i delaktighetsbelopp på grund av nya lönestaters tillämpande träder i kraft.

Till belysande härav må anföras, att i fråga om det dock relativt ringa antal i civilstatens änke- och pupillkassa delaktiga tjänsteinnehavare, för vilka nya lönestater trädde i kraft med ingången av år 1918, bemälda Andersson visserligen var den ende, som avlidit inom 3 månader, innan förhöjning i delaktighetsbeloppet skulle hava inträtt, men att beträffande tjänsteinnehavare i de verk och stater, för vilka nya lönestater tillämpats från och med den 1 januari innevarande år, hittills inkommit pensionsansökningar från efterlevande till ej mindre än nio sådana tjänsteinnehavare, vilka samtliga avlidit under sista kvartalet av år 1918, och hava dessa sökande reglementsenligt av styrelsen beviljats de pensioner, som motsvara de före 1919 års ingång gällande delaktighetsbeloppen.»

För egen del har statskontoret framhållit, att vid all familjepensionering gällde såsom allmän regel, att pensionsbeloppen avpassades efter den avlöning, som den avlidne åtnjutit. Såsom jämväl av styrelsen över civilstatens änke- och pupillkassa framhållits, syntes vittgående konsekvenser vid bifall till motionen vara att vänta, och något dylikt medgivande hade, såvitt statskontoret hade sig bekant, hittills icke lämnats. Därest emellertid oaktat dessa betänkligheter förbättrad pension ansåges böra beredas häradsskrivaren Anderssons änka och son, torde denna förbättring icke kunna, såsom motionären syntes hava tänkt sig,

Statskontoret.

utgå från civilstatens änke- och pupillkassa utan böra anvisas att utgå från allmänna indragningsstaten.

Utskottet.

Då, på sätt statskontoret framhåller, något medgivande i motionens syfte hittills icke lämnats, torde, med hänsyn till de konsekvenser, ett bifall till motionen skulle föranleda, motionärens framställning icke böra vinna avseende.

Utskottet, hemställer,

att förevarande motion I: 25 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Angående
ärliga under-
stöd åt sjuk-
skötarna
Oskar Ema-
nuelssons och
Karl Hjal-
mar Albin
Erikssons
änkor och
minderåriga
barn.

11:o) i en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Trollhättan väckt motion, nr 231, har hemställts, »att riksdagen måtte bevilja dels sjukskötaren Oskar Emanuelssons änka, *Alvina Konstantia Emanuelsson*, ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå från 1 januari 1919 så länge hon lever ogift, samt 100 kronor till varje barn intill fyllda 18 år;

dels sjukskötaren Karl Hjalmar Albin Erikssons änka, *Maria Kristina Eriksson*, ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå från den 1 januari 1919 så länge hon lever ogift, samt 100 kronor till barnet intill fyllda 18 år.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Som hospitalspersonalens anställningsförhållanden hittills icke medgivit, att änkor efter avliden, vid hospitalen anställd personal kunnat erhålla någon pension, har vid sådana tillfällen särskild framställning därom måst göras till statsmakterna, som och vid flera tillfällen trätt hjälpande emellan.

År 1918 den 18 oktober avled sjukskötaren Oskar Emanuelsson, anställd vid Vänersborgs hospital och asyl (se bil. 1). Han efterlämnade vid sin död änkan *Alvina Konstantia Emanuelsson* samt tvenne minderåriga barn.

Likaledes avled år 1918 den 14 oktober sjukskötaren Karl Hjalmar Albin Eriksson, anställd vid Vänersborgs hospital och asyl (se bil. 3). Han efterlämnade vid sin död änkan *Maria Kristina Eriksson* samt en minderårig son. Familjerna äro i saknad av medel för sitt uppehälle.»

Medicinal-
styrelsen.

På anmodan av statskontoret har medicinalstyrelsen avgivit yttrande i ärendet och däri anført följande:

»Därest bemälda sjukskötare levat över den 1 januari 1919, skulle de övergått till motsvarande befattningar å den genom nådiga avlöningsreglementet den 28 juni 1918 fastställda nya lönestaten för sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens anstalter för sinnessjuka. De skulle därvid jämväl hava varit skyldiga att ingå såsom delägare i civilstatens änke- och pupillkassa. Då det för skötare be-

stämnda pensionsunderlaget uppgår till 1,300 kronor, skulle bemälda skötare delaktighetsbelopp i nämnda kassa under angiven förutsättning hava uppgått till 330 kronor för vardera. Under samma förutsättning skulle vid männens död, *dels* änkan Emanuelsson ägt uppbära en årlig pension av 330 kronor, förhöjt med 50 procent i hänseende till att hon hade två minderåriga barn, *dels* och änkan Eriksson en årlig pension av samma belopp, 330 kronor, förhöjt med 40 procent i hänseende till ett barn, eller således för den förra 495 kronor och för den senare 462 kronor, allt för år räknat.

Slutligen vill kungl. styrelsen meddela, till utredning angående förut följda principer uti ifrågavarande hänseenden, att kungl. styrelsen uti ett flertal skrivelser till Kungl. Maj:t framhållit beträffande under senare delen av år 1918 avlidna befattningshavares vid statens anstalter för sinnessjuka änkor och barn, att det syntes kungl. styrelsen hårt, att dessa befattningshavares för tidigt inträffade död skulle betaga deras änkor och barn de förmåner, vartill de skolat vara berättigade om männen endast levat över årsskiftet 1918-1919. Styrelsen ansåge det därför synnerligen behjärtansvärt, att berörda änkor och barn måtte få komma i åtnjutande av de pensioner, som skolat tillkomma dem i händelse de avlidna kunnat övergå på den nya lönestaten. varvid emellertid pensionerna med hänsyn till att de avlidna icke inbetalt några avgifter till civilstatens änke- och pupillkassa dock ansetts böra något reduceras, förslagsvis med 5 procent; styrelsen har därför i anslutning härtill i berörda skrivelser hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i propositioner till riksdagen föreslå beviljande av pensioner åt ifrågavarande i skrivelserna omförmälda befattningshavares änkor och barn i enlighet med de uttalade principerna.

Beträffande pensionering av nu ifrågavarandeskötare efterlevande hustrur och barn har någon framställning icke hos styrelsen framlagts, men hade en dylik inkommit, torde styrelsen utan tvivel hava tillstyrkt densamma på angivet sätt.»

Statskontoret har anfört, att vad i motionen föreslagits syntes *St atskonto* med undantag av de till barnen föreslagna beloppen överensstämma med de principer, som kungl. statskontoret gjort gällande i dess utlåtanden av den 22 januari 1919, och hade dessa frågor blivit framlagda för riksdagen i propositionen nr 119.

I anledning av Kungl. Maj:ts därom i propositionen nr 119 framställda *Utskottet.* förslag jämte en i ämnet väckt motion har utskottet i punkt 10 av sitt utlåtande nr 25 tillstyrkt pensioner åt änkor och barn efter sjukskötare vid hospital, att utgå med 350 kronor för ankorna och 75 kronor för varje barn till uppnådd ålder av 18 år. Med åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 231, må medgiva, att nedannämnda änkor och barn efter sjukskötare vid Vänersborgs hospital och asyl må från och med den 1 november 1918, ankorna, så länge de förbliva i sitt nuvarande änkestånd, och

barnen intill uppnådd ålder av 18 år, äga att å allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd, nämligen Oskar Emanuelssons änka, Alvina Konstantia Emanuelsson med trehundrafemtio kronor samt vartdera av makarnas två minderåriga barn med sjuttiofem kronor och Karl Hjalmar Albin Erikssons änka Maria Kristina Eriksson med likaledes trehundrafemtio kronor och makarnas minderåriga son med sjuttiofem kronor.

Angående
pension åt
extra polis-
mannen Lars
Johan Fahlgren.

12:o) I en inom andra kammaren av herr *Bäcklund* väckt motion, nr 233, har hemställts, »att extra polismannen *Lars Johan Fahlgren* må från och med månaden näst efter den, under vilken han erhåller entledigande från sin anställning som extra polisman, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 200 kronor».

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Lars Johan Fahlgren är anställd av länsstyrelsen i Skaraborgs län som extra polisman i Mössebergs Villasamhälle, Gudhems landsfiskalsdistrikt, vilken befattning han innehaft sedan år 1889 och ännu innehar mot en ersättning av 400 kronor per år, därav hälften gäldas av statsmedel och andra hälften av medel, som ställts till förfogande av Mössebergs vattenkuranstalts aktiebolag.

Fahlgren, som i år fyller 72 år och innehaft extra polismansbefattningen i 30 år, har på grund av sin höga ålder och svaga hälsa nödgats besluta sig för att icke längre än till utgången av innevarande år bibehålla befattningen som extra polisman.

På förfrågan har länsstyrelsen förklarat att, enär Fahlgren icke innehaft eller innehar befattningen på ordinarie stat, utan endast åtnjuter ersättning av det utav riksdagen beviljade extra anslaget till polisväsendet å landsbygden, han icke vore berättigad till någon pension från statens sida.

Av bifogade handlingar framgår att Mössebergs vattenkuranstalts aktiebolag beslutat att tilldela Fahlgren ett årligt understöd av 200 kronor, att utgå från och med den 1 januari 1920.

Då Fahlgren under en så lång tid uppehållit extra polismans befattning och åtnjtit ersättning härför, till viss del av statsmedel, synes det mig, som om det vore både rättvist och billigt att av statsmedel tillerkändes honom en årlig pension, att utgå under hans återstående livstid.»

Länsstyrelsen
i Skaraborgs
län.

På anmodan av statskontoret har länsstyrelsen i Skaraborgs län avgivit yttrande i ärendet och däri anført följande:

»Fahlgren är enligt tillgängligt prästbevis född den 16 oktober 1847. Han har från och med den 1 januari 1889 varit förordnad såsom extra polisman med

åliggande att biträda vid upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet vid Mösseberg och på ett tidigare stadium jämväl att efter uppdrag av länsstyrelsen tillhandagå vid förbrytares efterspanande och upptäckande av brott även i andra delar av länet. Fahlgrens sammanlagda arvode har för år utgjort till och med 1912 300 kronor och därefter till och med 1918 400 kronor samt utgår för innevarande år med 600 kronor, vilka arvoden bestritts till hälften av de medel, riksdagen anvisat till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet, och till hälften av Mössebergs vattenkuranstalts aktiebolag.

För närvarande utgör sammanlagda antalet extra polismän med enahanda ställning och avlöningssätt enbart inom detta län 19, vilket med hänsyn till motsvarande antal inom vissa andra län i riket icke läser vara högt. På sätt i motionen uppgives, åtnjuta förevarande befattninghavare icke pensionsrätt. Såvitt känt är, torde sådan rätt eller motsvarande förmån av statsmedel hittills icke beviljats polisman i nu ifrågakomna ställning. I betraktande emellertid därav att Fahlgrens behov av understöd synes behjärtanvärt, läser framställningen få anses förtjänt av bifall.»

Med hänvisning till vad som anförts till stöd för den i propositionen nr 107 till nu församlade riksdag gjorda framställning om beviljande av pension från allmänna indragningsstaten åt poliskonstapeln C. G. Thorssell under villkor att pension med lika stort belopp utginge av landsting, kommuner eller enskilda och då Fahlgren, vilkens arvode år 1919 utgjorde 600 kronor, därav hälften utginge av statsmedel och hälften av Mössebergs vattenkuranstalts aktiebolag, av nämnda bolag fått sig tillerkänt ett pensionsbelopp av 200 kronor årligen från och med den 1 januari 1920, ansåge statskontoret intet vara att erinra mot att likaledes 200 kronor beviljades att till Fahlgren utgå från allmänna indragningsstaten.

Statskontoret.

Under återopande av vad statskontoret i ärendet anført och med erinran att riksdagen numera bifallit det i propositionen nr 107 framlagda förslaget om pension åt poliskonstapeln C. G. Thorssell hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen, med bifall till förevarande motion, må medgiva, att extra polismannen Lars Johan Fahlgren må från och med månaden näst efter den, under vilken han erhåller entledigande från sin anställning såsom extra polisman, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av tvåhundra kronor.

V. Ang. ecklesiastikdepartementet.

Angående
pension åt
förra folk-
skolläraren
Nils Viktor
Vahlgren.

13:o) I en inom andra kammaren under nr 68 väckt motion har herr *Magnusson* i Kalmar hemställt, »att riksdagen må bevilja f. d. folkskolläraren *Nils Viktor Vahlgren* i Sandbäckshult en årlig pension av 500 kronor att utgå från och med år 1919.»

Såsom stöd för sin hemställan har motionären åberopat vid motionen fogade åtskilliga intyg, bland annat ett av kyrkoherde J. A. Jönsson i Mönsterås av följande innehåll:

»Som f. d. folkskolläraren *Nils Viktor Vahlgren* från Långemåla, numera från Ålem, har tillkännagivit sig hava för avsikt att till Kungl. Maj:t ingå med underdånig ansökan att få komma i åtnjutande av den pension, som han och hans familj gått miste om genom det förfalskningsbrott, han begått; och för vilket han undergått ådömt straff, får jag för det ändamål intyga, att bemälda *Vahlgren*, som innehade ordinarie läraretjänst i Långemåla under min tjänstetid där som kyrkoherde i 10 års tid från den 1 maj 1885 till samma dag 1895, under denna tid icke erhöi någon officiell varning av skolrådet; att han hade ett synnerligen bra sätt med barnen, så att han var mycket omtyckt av både föräldrar och de barn, som undervisats av honom; att hans hustru och barn städse gjort sig kända för arbetsamhet och skötsamhet, varför det skall kännas smärtsamt för dem att vara i saknad av hufvaderns pension för sitt underhåll under dessa oerhört dyra tider, helst mannen har enligt egen uppgift ordentligt erlagt de föreskrivna pensionsavgifterna under en tid av 33 1/2 år samt att *Vahlgren*, som sedan sin frigivning de senare åren bott i grannförsamlingen till Mönsterås, icke givit anledning till någon anmärkning i fråga om uppförandet, utan att detta, mig veterligen, varit städse gott. På grund av det anförda och då härtill kommer, att *Vahlgren*, enligt för mig företett intyg från fängelsepredikanten, uppfört sig synnerligen väl under fängelsetiden och visat goda tecken till sinnesändring och under förhoppning att detta skall bära goda frukter för framtiden vågar jag, särskilt av ömhet för hans aktningsvärda familj, tillstyrka bifall till hans ovannämnda underdåniga anhållan.»

Beträffande övriga vid motionen fogade intyg får utskottet hänvisa till motionen.

Direktionen
över folkskol-
läraernas pen-
sionsinrätt-
ning.

På anmodan av statskontoret har direktionen över folkskolläraernas pensionsinrättning avgivit yttrande i ärendet och däri anför följande:

»*Vahlgren*, som med utgången av år 1912 avgick från ordinarie folkskollärartjänst i Långemåla församling och den 3 februari 1913 dömdes till numera utståndet straff för förfalskningsbrott, har under år 1917 hos Kungl. Maj:t gjort underdånig ansökning om pension eller understöd. Över denna ansökning yttrade sig direktionen i underdånigt utlåtande den 17 februari 1917 och förklarade sig därvid, med hänsyn till stadgandet i § 21 av gällande reglemente för folkskolläraernas pensions-

inrättning, förhindrad att tillstyrka nådigt bifall till ansökningen. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 9 mars 1917 blev ansökningen lämnad utan bifall.

Det är således avgjort, att någon pension eller något understöd ej kan beredas Vahlgren från folkskollärarnas pensionsinrättning. I betraktande av Vahlgrens genom remisshandlingarna vitsordade på senare tid iakttagna välförhållande och med hänsyn till hans långvariga tjänstgöring under 33 1/2 år, såsom folkskollärare, synes det direktionen önskligt, om honom kunde beredas något vederlag för den pension han gjort sig förlustig. Den i motionen yrkade statspensionen uppgår för övrigt endast till omkring hälften av den pension, som eljest skulle hava tillkommit honom. Direktionen har därför intet att erinra mot bifall till föreliggande motion.»

Statskontoret delar direktionens uppfattning om billigheten att bereda Vahlgren någon pension samt åberopar vad direktionen i sitt yttrande anført. Statskontoret.

Då det med hänsyn till Vahlgrens långvariga tjänstgöring såsom folkskollärare syses vara billigt att bereda honom något vederlag för den pension, han gått förlustig, har utskottet i likhet med de i ärendet börda myndigheterna icke något att erinra mot det i motionen framställda förslaget. Beloppet torde böra anvisas å allmänna indragningsstaten och utgå från och med innevarande års början. Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 68, må medgiva, att förre folkskolläraren Nils Viktor Vahlgren i Sandbäckshult må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av femhundra kronor.

14:o) I en inom andra kammaren av herr *Branting* väckt motion, nr 16, har hemställts, »att riksdagen ville besluta att till förre vice direktören vid Pulkowas observatorium, filosofie doktorn *Magnus Nyrén*, må utgå som pension på allmänna indragningsstaten ett belopp av 5,760 kronor årligen, räknat från 1 januari 1918».

*Angående
pension å f. d.
vice direktören
vid Pulkowas
observatorium
Magnus
Nyrén.*

Till stöd för motionen anföres följande:

»Genom de revolutionära välvningarna i Ryssland ha även åtskilliga svenskar, vilka där haft sin verksamhet, blivit lidande. Men några bland dem ha i det främmande landet tidigare lyckats förvärva en ekonomisk ställning på ett helt annat plan, än de haft utsikter att uppnå hemma. De få nu taga den onda dagen med den goda och avvakta, om möjligen vid uppkomsten av en stabil ny ordning någon

ersättning kan ges dem för lidna helt oförvållade förluster. Att svenska staten skulle själv träda hjälpande emellan för deras räkning lärer väl icke sättas i fråga.

Annorlunda ställer sig efter min uppfattning saken i det fall, jag härmed tillåter mig framlägga till riksdagens omprövning.

En ung svensk vetenskapsman, doktor Magnus Nyrén, fick 1868 anställning som e. o. astronom vid Pulkowa världsberömda observatorium. Han behöll emellertid närmaste kännning med hemlandet. Promoverad i Uppsala 1869 erhöll han för sin doktorsavhandling filosofiska fakultetens första pris och kallades till docent i astronomi vid universitetet. Emellertid voro platserna hemma i hans ämne även för de bästa mycket få, och utsikten att hedra det svenska namnet på den internationella vetenskapens fält syntes mera möjlig vid en institution som Pulkowa, där för övrigt inslaget av svenska vetenskapsmän alltid varit starkt — det behöver blott erinras om namn som Hasselberg, Gylden, Backlund, vilken steg till chef för Pulkowa, m. fl. Doktor Nyrén gick tillbaka till Pulkowa, där han redan 1871 blev 'adjunkt-astronom' och 1873 erhöll ställning som 'äldre astronom'. År 1890 befordrades han till vicedirektör. Efter 25 års tjänstgöring 1896 hade han enligt institutionens stadgar rätt att pensioneras, men omvaldes på ytterligare 5 år, ett omval som 1901 förnyades och sedan utsträcktes för 1 år åt gången vardera av åren 1906 och 1907. Först år 1908, vid uppnådda 71 års ålder, begärde och erhöll han avsked med en pension, som utfästes till 3,000 rubel, vilket, sedan prof. Nyrén därpå återflyttat till Sverige, utbetalades av ryska legationen i Stockholm med 5,760 kronor i svenskt mynt. Det bör nämnas, att han under hela sin tjänstetid i Ryssland förblivit svensk medborgare.

Resultaten av Nyréns vetenskapliga verksamhet nedlades under denna långa arbetsdag i ett stort antal avhandlingar, varjämte han redigerat över ett dussin av Pulkowa-observatoriets annaler. Att hans arbete uppskattades, därom vittnar bl. a. hans inval i talrika akademier och vetenskapliga samfund. Han blev sålunda 1890 ledamot av Vetenskapsakademien i Stockholm, han är ledamot av Vetenskaps societeten i Uppsala och av Fysiografiska Sällskapet i Lund, korresp. ledamot av Vetenskapsakademien i Petrograd, hedersledamot av Royal Astronomical Society i London och av Ryska Astron. Sällskapet. Vetenskapsakademien i Paris belönade honom 1899 med ett av sina pris.

Nu drabbas denne förtjänte vetenskapsman, som utom våra gränser gjort sitt land heder och sedan ett tiotal år åter befinner sig hemma i sitt fädernesland, i sin höga ålder — han fyller nästa 29 februari 82 år — av den återverkan från välvningarna i Ryssland, att han fullständigt berövas sitt levebröd. Den 1 september 1917 var sista gången hans pension utbetalades. Strax därpå kom bolsjevikdikturen till makten. Några små besparingar, som han kunnat göra, funnos förvarade i form av ryska värdepapper i en Petrogradbank. Flerfaldiga försök att utfå dessa värdepapper, som efter nuvarande regims tillkomst gjorts av svenska generalkonsulatet i Petrograd, hava alla misslyckats. För övrigt äro papperen numera troligen också värdelösa.

Det synes mig, att här föreligger ett synnerligen ömmande undantagsfall, då svenska staten skulle hedra sig själv genom att, utan all juridisk förpliktelse och utan att därmed giva något prejudikat, gentemot en förtjänt aldrig svensk vetenskapsman fylla den förpliktelse, som ryska staten iklämt sig och revolutionens Ryssland i handling fortfarande erkände, men som Rysslands nuvarande herrar icke

vilja kännas vid. En svensk man, som nedlagt ett långt livs fruktbara arbete i sin vetenskaps tjänst och därunder efter alla regler som gälla i civiliserade länder tryggt sig mot att, när krafterna tryta, behöva vara hänvisad till en ställning som understödstagare av enskilda, låt vara av närstående, bör hans fosterland kunna bereda den honnören att för de år han ännu kan ha kvar låta utgå den pension, som rätta vederbörande undandraga sig att betala. Om denna pension bör räknas från nu, då han är 82 år, eller t. ex. från 1918 års början, då han blott var 81 år, är av mindre vikt.»

Statskontoret har i ärendet anfört följande:

»Denna fråga undandraget sig fullständigt varje bedömande enligt vanliga pensioneringsgrunder. Här är icke fråga om att bereda pension såsom ersättning för arbete i svenska statens tjänst eller ens för vetenskaplig forskning, utövad inom Sverige, utan gäller att av billighetsskäl övertaga en främmande stats förpliktelse gent emot en dess åldriga tjänare. Onekligen kunna emellertid billighetsskäl anses föreligga för bifall till motionen, åtminstone i vad den avser ersättning för pensionen efter ingången av innevarande år. Motionen synes därför böra på det sätt bifallas, att riksdagen medger, att förre direktören Nyrén må från och med den 1 januari 1919, så länge han är i mistning av den honom från ryska staten tillerkända pensionen, uppbära ett årligt understöd från allmänna indragningsstaten till belopp av 5,760 kronor.»

Statskontoret.

På sätt statskontoret erinrar, undandraget sig denna pensionsfråga varje bedömande enligt vanliga pensioneringsgrunder. Här föreligger emellertid, såsom också motionären framhåller, det förhållande, att en förtjänt, aldrig svensk vetenskapsman, som i utlandet hedrat det svenska namnet, på grund av händelsernas utveckling i Ryssland oförskyllt undandragits en honom från ryska staten tillerkänd pension, varigenom han kommit i ett ekonomiskt nödläge. Vid sådant förhållande anser utskottet sig böra behjarta motionärens hemställan att svenska staten bereder Nyrén ersättning för den pension, han går förlustig från ryska staten. Understödet synes dock böra beviljas först från och med ingången av innevarande år och endast så länge han är i mistning av den honom från ryska staten tillerkända pensionen. Utskottet förutsätter emellertid, att därest ryska staten för tid, under vilken svenska staten utbetalat Nyréns pension, fullgör sitt åtagande gentemot Nyrén, denne kommer att till statsverket återbära vad detsamma under oförväntad tid förskjutit. Beloppet torde böra anvisas å allmänna indragningsstaten.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion
II: 16, må medgiva, att förre vice direktören vid Pul-

kowas observatorium filosofie doktorn Magnus Nyrén, må från och med den 1 januari 1919, så länge han är i mistning av honom från ryska staten tillerkänd pension, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av femtusensjuhundrasextio kronor.

Stockholm den 9 maj 1919.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Reservation

vid punkten 9:o): ang. understöd åt förrädsbiträdet K. W. Rudbergs änka:

av herrar *Borggren* och *Bäcklund*.
